

Протиставні синтаксичні конструкції як індикатори імплікатур у сучасному діалогічному дискурсі.

Сидорова Марія Олегівна, викладач

Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С. Сковороди

На сучасному етапі розвитку лінгвістичної науки найбільшу увагу дослідників привертає вирішення питання, за допомогою яких мовних засобів може вкласти у вислів певний імпліцитний (прихований) смисл. Ця проблема торкається також і чинника адресата, який за допомогою імпліцитного смислу може провокувати той чи інший мовний вчинок адресанта, непрямо виражати своє ставлення до почутого, давати йому певну оцінку тощо. Тож виникає необхідність дослідження імпліцитної передачі смислів в реактивних ходах діалогічного дискурсу, зокрема за допомогою імплікатури.

В німецькомовному діалогічному дискурсі носіями імплікатури (прихованого змісту) можуть виступати синтаксичні конструкції протиставлення.

Протиставлення являють собою окремий вид синтаксичних конструкцій, який є носієм емоційного забарвлення та який часто відносять до емоційно-оцінних структур. При цьому дані синтаксичні структури є фразеошаблонами, тобто їхня структура не змінюється при зміні лексики, та мають смисл тільки у рамках діалогу, оскільки відношення іллокутивного вимушення – це характеристика мовленнєвої взаємодії двох (та більше) комунікантів [1, с. 88]. До фразеошаблонів відносять структури протиставлення і фразеологі [3, с. 69].

Л.М. Міхайлов вважає протиставні конструкції засобами вираження емоційної оцінки [2, с. 73]. Слідом за Л.М. Міхайловим [2, с. 75-76]

розділяємо всі емоційні конструкції за засобом їхнього утворення на **дві групи**.

Перша група емоційно-оцінних висловлень утворюється на базі ініціального ходу: реагуючий співбесідник використовує для свого висловлення мовний матеріал ініціального висловлення. При цьому узуальні емоційно-оцінні висловлення мають певну модель, а okazіональні конструкції будуються здебільшого на повторенні присудкових відносин. У наступному дискурсивному фрагменті, який відноситься до першої групи емоційно-оцінних висловлень, K2, передражнюючи співрозмовника, використовує той самий мовний матеріал, вкладаючи в нього, однак, прямо протилежний за своїм емоційним забарвленням смисл:

(1) Rebecca: *Ich denke, du bist eine Ficksau.*

Devlin: *Ich eine Ficksau? Ich! Du machst wohl Witze.*

Rebecca lächelt.

Rebecca: *Ich und Witze?* (+>> *Ich mache keine Witze*) *Du machst wohl Witze.*

Pause. (Pinter, „Asche zu Asche“, S. 138)

IX: *E(p)*

PX: *E(p) +>> A(~p)*

Друга група емоційно-оцінних висловлень, маючи смисловий та формальний зв'язок з ініціальним дискурсивним ходом, не використовує мовного матеріалу ініціального висловлення. «Емоційна конструкція являє собою оцінку змісту висловлення в цілому, його компонентів» [2, с. 75-76]. Так, K2, який є невисокої думки про поліцейських, протиставленням на початку реактивного висловлення вказує на те, що допомога поліцейським з його боку є неможливою, це суперечить його поглядам:

(2) [Детектив Сара хоче допитати свідка, якого не змогли допитати його колеги]

– *Tun Sie mir einen Gefallen?*

– *Ich und die Bullen unterstützen?* (+>> *Ich werde die Bullen nicht unterstützen*)
Meine Mutter wäre begeistert. („Whitchblade“)

IX: $D(p)$

PX: $E(q) \rightarrow K(\sim p)$

В діалогічному мовленні особливо часто функціонують конструкції з емоціональним смислом, які висловлюють несумісність лиця та признаку. Вони будуються на основі певної моделі, яка складається з номінації лиця, сполучника *und* та найменування признаку. Ознака, що приписується лицю, виражена іменником, прикметником та інфінітивом [2, с. 76].

Те ж саме вираження несумісності має й емоційна конструкція, яка характеризується відсутністю особової форми дієслова, формалізуючого союзу *und* та положення компонентів, що знаходяться у відношеннях несумісності. Як і попередня структура, вона слугує для вираження різноманітних емоцій (подив, обурення, глузування, подив та інші) [2, с. 76].

Головною особливістю усіх протиставних конструкцій є те, що в ініціальному висловленні надається пропозиція, яка заперечується у реактивному висловленні. З точки зору іллокуції таких реактивних висловлень можна говорити про те, що характерною для них усіх є супутня емоційність.

Протиставні конструкції мають **три структурні моделі**:

1) *Ich und p? \(\rightarrow\) Ich \(\sim p\)*

2) *Ich und nicht p? \(\rightarrow\) Ich p:*

3) *Du und p? \(\rightarrow\) Du kannst \(\sim p\)*:

Таким чином, характерною ознакою реактивних висловлень з протиставленнями, що мають три структурні моделі, є їхня підвищена емотивність, яка разом із синтаксичною структурою таких висловлень є одним із головних індикаторів виведення імплікатури.

Перспективи дослідження полягають у подальшому поглибленому вивченні конструкцій протиставлення та їхнього функціонування у якості індикаторів імплікатур у німецькомовному діалогічному дискурсі.

Список літератури:

1. Баранов А.Н. Иллокутивное вынуждение в структуре диалога / А.Н. Баранов, Г.Е. Крейдлин // Вопросы языкознания. – № 2. – 1992. – С. 84–99.
2. Михайлов Л.М. Грамматика немецкой диалогической речи / Л.М. Михайлов. – М. : Высшая школа, 1986. – 110 с.
3. Palm Ch. Phraseologie / Ch. Palm. – Tübingen : Narr, 1995. – 130 S.
4. Pinter, H. Asche zu Asche / Harald Pinter // Fünf moderne Theaterstücke. – Fr./M. : Suhrkamp, 1997. – S. 135–152.
5. Witchblade [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://vk.com/videos-27211409?section=album_44393663

Аннотации

Сидорова М.О. «Противставні синтаксичні конструкції як індикатори імплікатур у сучасному діалогічному дискурсі».

Доповідь присвячена функціонуванню синтаксичних протиставних конструкцій у німецькомовному діалогічному дискурсі. Конструкції протиставлення належать до емоційних фразеошаблонів, що мають специфічну структуру та поділяються на дві групи. Першу групу складають такі конструкції, що ґрунтуються на мовному матеріалі ініціального ходу, до другої належать конструкції, що функціонують незалежно від мовного матеріалу ініціального ходу.

Ключові слова: діалогічний дискурс, імплікатура, реактивний хід, синтаксична конструкція

Сидорова М.О. «Синтаксические структуры противопоставления как индикаторы имплицатур в современном диалогическом дискурсе».

Доклад посвящен функционированию синтаксических противопоставительных конструкций в немецкоязычном диалогическом дискурсе. Конструкции противопоставления принадлежат к эмоциональным фразеошаблонам, которые обладают специфической структурой и которые можно разделить на две группы. Первую группу составляют такие конструкции, которые основываются на лексическом материале инициального хода, ко второй относятся конструкции, функционирующие вне зависимости от языкового материала инициального хода.

Ключевые слова: диалогический дискурс, импликатура, реактивный ход, синтаксическая конструкция.

Видано у: **Рівень ефективності та необхідність впливу філологічних наук на розвиток мови та літератури:** Матеріали міжнародної науково-практичної конференції: м. Львів, 13-14 травня 2016. – Львів: ГО «Наукова філологічна організація «Логос», 2016. – с. 114–115.